
Preventivno delo policije na področju uporabe psihoaktivnih snovi v lokalnem in šolskem okolju – pregled ključnih ugotovitev tujih raziskav¹

VARSTVOSLOVJE
leto 2024
letn. 26
str. 1–21

Tomaz Šubic, Maja Modic

Namen prispevka:

Namen prispevka je predstaviti pregled ključnih ugotovitev tujih znanstvenih prispevkov s področja na dokazih temelječe učinkovite preventive, ki se navezuje na vlogo policije pri izvajanju preventivnih aktivnosti v lokalnem in šolskem okolju, s poudarkom na preventivi pred uporabo psihoaktivnih snovi.

Metode:

V marcu 2024 smo opravili poizvedbo na vmesniku *Web of Science* z različnimi kombinacijami ključnih besed oziroma besednih zvez v angleškem jeziku. Po pregledu povzetkov prispevkov je bilo zaradi vsebinske nepovezanosti s področjem proučevanja in podvojenih zadetkov 64 prispevkov izključenih iz analize, v prispevku pa predstavljamo glavne ugotovitve 42 prispevkov, ki so vsebinsko relevantni za obravnavano temo. Opravili smo samodejno analizo besedila s pomočjo programa Orange in vsebinsko analizo ugotovitev prispevkov.

Ugotovitve:

Analizirane prispevke smo razdelili na pet tem (Dejavniki tveganja za uporabo drog, Šolsko okolje, Stališča policistov, Odnosi med policijo in mladostniki, Strategije preprečevanja uporabe drog), pri čemer so ugotovitve glede preventivnih aktivnosti policije v lokalnem in šolskem okolju na področju preprečevanja uporabe psihoaktivnih snovi precej raznolike. Identificiramo lahko različne vloge policistov v preventivnih aktivnostih, velik pomen za izvedbo preventivnih aktivnosti gre pripisati vzajemnim pozitivnim odnosom

¹ *Prispevek je nastal v okviru projekta Krepitev strokovnega znanja in veščin policistov in policistk na področju izvajanja preventivnih aktivnosti v lokalnem in šolskem okolju, s poudarkom na preventivi pred uporabo psihoaktivnih snovi ter vzpostavljanje in krepitev sodelovanja Policije s ključnimi deležniki v lokalni skupnosti (V5-2316), ki ga sofinancirata Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS in Ministrstvo za zdravje RS. Projekt izvaja Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru.*

med policisti in ranljivimi skupinami, ne nazadnje pa je treba omeniti tudi mešane ugotovitve glede uspešnosti preventivnih aktivnosti, kar še utrjuje ugotovitve mnogih avtorjev, da je za učinkovito implementacijo preventivnih aktivnosti in dobrih praks ključnega pomena njihova evalvacija.

Omejitve/uporabnost raziskave:

V raziskavi smo se omejili na preventivno delo policije, ob zavedanju, da učinkovita preventiva vključuje večagencijski pristop. Nadaljnje raziskovanje bi bilo smiselno usmeriti v identificiranje in analizo preventivnih aktivnosti in dobrih praks na področju preprečevanja uporabe psihoaktivnih snovi, ki morda niso zajete v znanstvenih prispevkih, vključno z izvedbo empirične raziskave v našem okolju.

Izvirnost/pomembnost prispevka:

Prispevek osvetljuje prednosti in omejitve nekaterih preventivnih pristopov na področju uporabe psihoaktivnih snovi, ugotovitve pa lahko služijo kot izhodišče za poglobljeno analizo stanja v slovenskem prostoru.

Ključne besede: policija, preventivno delo, psihoaktivne snovi, pregled literature

UDK: 351.741:613.83(048.8)

Preventive Police Work in the Field of Psychoactive Substance Use in Local and School Environments – A Review of Key Findings From Foreign Studies

Purpose:

The aim of this article is to review key findings from international scientific contributions on evidence-based effective prevention, focusing on the role of the police in conducting preventive activities in local and school environments, with an emphasis on prevention of psychoactive substance use.

Design/Methods/Approach:

In March 2024, we conducted a query on the Web of Science interface using various combinations of keywords or phrases in English. After reviewing the abstracts of the contributions, 64 entries were excluded from the analysis due to lack of relevance to the research field and duplication of results. In this paper, we present the main findings of 42 contributions that are thematically relevant to the topic under study. We performed an automated text analysis using the *Orange* software and conducted a content analysis of the findings from the contributions.

Findings:

The analysed contributions were categorized into five themes (Risk factors for drug use, School environment, Police officers' attitudes, Relationships between police and youth, Strategies for preventing drug use). The findings regarding police preventive activities in local and school environments in the context of psychoactive substance use prevention are quite diverse. We can identify various

roles of police officers in preventive activities, with significant importance attributed to mutual positive relationships between police officers and vulnerable groups. Additionally, it is worth mentioning the mixed findings regarding the effectiveness of preventive activities, which further reinforce the conclusions of many authors that the evaluation of such activities and best practices is crucial for their effective implementation.

Research Limitations/Implication:

The study focuses on the preventive work of the police, acknowledging that effective prevention involves a multi-agency approach. Further research should focus on identifying and analysing preventive activities and best practices in the prevention of psychoactive substance use that may not be covered in scientific contributions, including conducting empirical research within our context.

Originality/Value:

The article highlights the advantages and limitations of certain preventive approaches, and the findings can serve as a basis for an in-depth analysis of the situation in Slovenia.

Keywords: police, preventive work, psychoactive substances, literature review

UDC: 351.741:613.83(048.8)

1 UVOD

Preventivno delo policije je prepoznano kot ena ključnih aktivnosti še posebej v okviru uveljavljanja koncepta policijskega dela v skupnosti, temelječega na partnerskem sodelovanju z deležniki v lokalnih skupnostih, ki je formalizirano v »Zakonu o organiziranosti in delu v policiji (ZODPol)« (2013, 35. člen – partnersko sodelovanje za zagotavljanje večje varnosti) na eni in v določbah »Zakona o občinskem redarstvu (ZORed)« (2006, 6. člen – občinski program varnosti) na drugi strani partnerskega sodelovanja. V skladu z »Resolucijo o dolgoročnem razvojnem programu policije do leta 2025 – »Kakovostna policija za varno Slovenijo« (ReDRPPol)« (2015) je okrepitev sodelovanja z lokalno skupnostjo eden od dolgoročnih razvojnih ciljev policije, pri čemer je med cilji policijskega dela v skupnosti in partnerskega sodelovanja posebej izpostavljeno skupno preprečevanje varnostne problematike.

Polijsko preventivno delo z mladimi predstavlja specifično področje z več vidikov. Ugotovitve domačih in tujih študij namreč kažejo, da imajo številni mladostniki negativna stališča do policije, se policistov bojijo, jim ne zaupajo ali pa imajo z njimi negativne izkušnje (Chow, 2011; Gau, 2010; Kutnjak Ivković, 2008; Nalla idr., 2016; O'Connor, 2008). Obenem velja, da imajo mladostniki specifičen odnos do avtoritet in so običajno bolj ravnodušni do sodelovanja v formalnih organizacijah (Reisig in Giacomazzi, 1998), kar terja ustrezen in prilagojen pristop do vzpostavljanja stika in nadaljnega dela z njimi. Slednje pa nujno vključuje sodelovanje staršev, učiteljev, socialnih delavcev in drugih deležnikov v lokalni skupnosti. Posebej velja izpostaviti šole, ki kot vzgojno-izobraževalne

institucije in eden od ključnih mehanizmov neformalnega družbenega nadzorstva predstavljajo pomembno socialno okolje za izvajanje preventivnih aktivnosti.

Jandl in drugi (2021) *psihoaktivne snovi* opredeljujejo kot »snovi, ki primarno vplivajo na delovanje osrednjega živčnega sistema in spremenijo zaznavanje, počutje, zavest in vedenje«. *Prepovedane droge* pa so tako v »Zakonu o preprečevanju uporabe drog in obravnavi uživalcev prepovedanih drog (ZPUPD)« (1999) kot tudi v »Zakonu o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami (ZPPPD)« (1999) opredeljene kot »rastline ali substance naravnega ali sintetičnega izvora, ki imajo psihotropne učinke ter lahko vplivajo na telesno ali duševno zdravje ali ogrožajo primerno socialno stanje ljudi in so opredeljene v zakonu, ki ureja proizvodnjo in promet s prepovedanimi drogami/seznamu²«. NIJZ (npr. Delfar idr., 2024) in Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami (npr. EUDA, European Union Drugs Agency, n. d.) v izdanih dokumentih uporabljata tudi izraz *droge*, ki ga etimološko lahko razumemo kot sopomenko izrazu psihoaktivne snovi (»Droge«, 2020), kamor spadajo tudi takšne, ki (še) niso na omenjenem seznamu.

Urad Združenih narodov za droge in kriminal (UNODC) in Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) (Mednarodni preventivni standardi na področju uporabe drog, 2020) v okviru mednarodnih preventivnih standardov na področju uporabe drog med dejavniki, ki prispevajo k manjši občutljivosti za uporabo drog, poleg drugih pomembnih dejavnikov (psihološka in čustvena blaginja, osebne in socialne kompetence, močna navezanost na skrbne in učinkovite starše) navajata povezavo s šolami in skupnostmi, ki so dobro organizirane. Izpostavljata programe za izboljšanje okolja v razredu, politike za ohranjanje otrok v šoli (prisotnost v šoli, navezanost na šolo), preventivno izobraževanje, temelječe na socialni kompetenci in vplivu (spodbujanje večšin za zavrnitev uporabe drog), šolske politike glede uporabe drog (prepovedi uporabe za učence in osebe), mentorstvo (odnosi med mladostniki in učitelji, trenerji, vodji skupnosti) in večkomponentne pobude na ravni skupnosti (partnerstva, delovne skupine).

V »Resoluciji o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2019–2023 (ReNPPZK19–23)« (2019), ki zajema partnersko sodelovanje pri preventivnih aktivnostih, je posebej prepoznana ogroženost družbe v povezavi s psihoaktivnimi snovmi, natančneje je govora o novih psihoaktivnih snoveh, za katere velja, da so prosto ali enostavno dostopne, kar predstavlja dodatni izziv za preprečevanje njihove uporabe. V tem pogledu je treba posebno pozornost nameniti mladostnikom, ki so v tem obdobju v kritični razvojni fazi s fizičnimi, kognitivnimi, čustvenimi, socialnimi, vedenjskimi in nevrološkimi spremembami, zaradi katerih je tveganje za začetek uporabe psihoaktivnih snovi višje (Botvin in Griffin, 2007).

Slovenska policija izvaja ali je v preteklih letih tako na nacionalni ravni kot na lokalni ravni (v okviru posameznih policijskih uprav ali policijskih postaj) izvajala več preventivnih projektov, namenjenih mladim, med katerimi izpostavljamo naslednje (Kokoravec in Meško, 2021): Policija za otroke (informiranje otrok o vlogi policije pri zagotavljanju varnosti, informiranje o številki policije 113, približanje dela in vloge policije v družbi), Policist Leon svetuje (seznanitev otrok

² Omenjeni Seznam skupin prepovedanih drog je v prilogi »Uredbe o razorstitvi prepovedanih drog« (2019).

z vsakodnevnimi nevarnostmi, primernem samozaščitnem ravnanju in krepitev partnerskega sodelovanja med otroki, starši, učitelji in policijo), Otrok – policist za en dan (ustvarjanje pozitivne podobe policistov), Nasilje v šolah (ozaveščanje o nasilju v šoli), Zberi pogum in povej (informiranje o oblikah pomoči in vlogi policije pri preprečevanju in obravnavanju nasilja, vzgoja za samopomoč ter spreminjanje stališč in odnosa do nasilja pri mladostnikih in zaposlenih v šoli) in Varne točke (projekt UNICEF, v katerem sodelujejo občine, lokalni koordinatorji projekta, šole, zdravstveni domovi, mladinski centri, socialne službe in policija). Namen projekta je nudenje pomoči otrokom in mladostnikom v starosti od 6 let do 18 let, ki potrebujejo pomoč ali nasvet zaradi raznoraznih osebnih stisk). NIJZ v svojem poročilu o stanju na področju drog za leto 2022 poroča o preventivnih aktivnostih na ravni univerzalne preventive, ki vključujejo krepitev zdravlja in zdravih življenjskih veščin – Vzgoja za zdravje, Zdrave šole, Neverjetna leta (krepitev starševskih veščin) in To sem jaz (razvoj socialnih in čustvenih veščin). Posebej osredotočeni na preprečevanje uporabe psihoaktivnih snovi pa so programi Izštekani, Effekt in Martin Krpan. Med programi preventive v skupnosti NIJZ izpostavlja program *Communities that care*, ki se je izvajal v šestih lokalnih skupnostih, med programi selektivne preventive pa med drugim Program za mlajše odrasle (med 15 letom in 26 letom), v katerega se za 10 mesecev vključujejo mladi, ki so predčasno opustili šolanje, in programe, ki se osredotočajo na romske mladostnike (Jandl idr., 2023).

Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami sodobne pristope k preprečevanju uporabe drog razvršča v okoljske, univerzalne, selektivne in indikativne. Okoljske strategije preprečevanja so usmerjene v spreminjanje neposrednega kulturnega, socialnega, fizičnega in gospodarskega okolja, v katerem se ljudje na podlagi različnih okoliščin odločajo o lastni uporabi droge; univerzalno preprečevanje je usmerjeno v razvoj veščin, s katerimi bi lahko pri posameznikih preprečili tvegano obnašanje; selektivno preprečevanje se osredotoča na življenjske in socialne razmere oziroma na ranljive skupine, indikativno preprečevanje pa omogoča soočanje in obvladovanje posameznikovih osebnostnih značilnosti in psihopatologije (Brotherhood in Sumnall, 2011; »Preventiva – pregled osnovnih strategij in pojmov«, n. d.).

Namen prispevka je pregled ključnih ugotovitev tujih znanstvenih prispevkov s področja na dokazih temelječe učinkovite preventive, ki se navezuje na vlogo policije pri izvajanju preventivnih aktivnosti v lokalnem in šolskem okolju, s poudarkom na preventivi pred uporabo psihoaktivnih snovi.

2 METODE

V marcu 2024 smo opravili pregled tujih raziskav s poizvedbo na platformi *Web of Science* z različnimi kombinacijami ključnih besed oziroma besednih zvez v angleškem jeziku, s časovno omejitvijo na obdobje med letoma 2000 in 2024:

- *psychoactive substances AND police AND prevention AND youth*
- *drugs AND police AND prevention AND youth*
- *drugs AND police AND prevention AND school*
- *drugs AND police AND prevention AND school*

Poizvedovanje je dalo skupno 154 zadetkov. Po pregledu povzetkov prispevkov je bilo zaradi vsebinske nepovezanosti s področjem proučevanja in podvojenih zadetkov (na račun štirih iskalnih nizov) 64 prispevkov izključenih iz analize. Za nadaljnjo analizo je bilo tako primernih 90 prispevkov, od katerih smo izbrali tiste, ki obravnavajo neposredno vključevanje policije v preventivno delo na področju uporabe psihoaktivnih snovi v lokalnem in šolskem okolju, in sicer v vlogi izvajalcev ali soizvajalcev preventivnih aktivnosti. Teh prispevkov je bilo 42. Označevanje končnega nabora prispevkov je vključevalo pregled celotnih prispevkov in izpis ključnih ugotovitev. Sledila je samodejna analiza besedila s pomočjo programa Orange in vsebinska analiza prispevkov. Samodejna analiza je vključevala pripravo besedila (tokenizacija in izključitev t. i. stop besed). Poleg standardnih stop besed, ki jih prepozna že program (npr. *end, or, in*), smo vnesli še stop besede, ki smo jih v analizi prepoznali sami in se v analiziranih prispevkih pogosto pojavijo, nimajo pa bistvenega vsebinskega pomena: npr. *paper, findings, study, approach, however, analysis, research, within, also, however, would* ipd. Za nabor prispevkov je bil pripravljen besedni oblak, besedilo pa je bilo nadalje obravnavano kot vreča besed. S pomočjo luščenja tematik in vsebinske analize smo prispevke razdelili na pet tem, ki smo jih nato s pomočjo orodja za vizualizacijo (znotraj programa Orange) poskušali opredeliti. Znotraj vsake teme smo povzeli glavne ugotovitve najbolj relevantnih prispevkov.

3 UGOTOVITVE

V nadaljevanju predstavljamo glavne ugotovitve prispevkov, ki smo jih razdelili na naslednje teme:

- Dejavniki tveganja za uporabo drog
- Šolsko okolje
- Stališča policistov
- Odnosi med policijo in mladostniki
- Strategije preprečevanja uporabe drog.

Na sliki 1 prikazujemo besedni oblak na podlagi analize besed iz povzetkov prispevkov – večja in temnejša oblika pisave označuje pogostejše besede. Najpogosteje se pojavijo naslednje besede: *drug* (360 in *drugs* (102)), *police* (257), *use* (183) in *prevention* (128).

drog v soseski skoraj vsak dan, so bolj verjetno poročali o uporabi več kot ene prepovedane droge v zadnjih 30 dneh. Ugotovitve študije kažejo, da ukrepi za zatiranje vidne preprodaje drog v soseski (npr. v reševanje problemov usmerjena policijska dejavnost in situacijsko-preventivni ukrepi (npr. videonadzor)) lahko vplivajo na zmanjšanje uporabe prepovedanih drog. Jandrić Nišević in drugi (2022) so proučili ugotovitve raziskav o vlogi hrvaških mladoletnikov na trgu drog. Rezultati analize znanstvene in strokovne literature kažejo na naraščajočo uporabo novih psihoaktivnih snovi med mladoletniki in na pomembno vlogo, ki jo imajo mladoletniki na trgu drog v kontekstu trgovanja z drogami na virtualnih/spletnih trgih. Vasiljević in drugi (2021) so na podlagi anketiranja več kot 50 tisoč švedskih adolescentov (15-letnikov) med letoma 1999 in 2017 ugotavljali trende uporabe alkohola v povezavi z njihovim priseljenjskim statusom, družinsko strukturo in zaposlitvenim statusom staršev. Rezultati kažejo na padajoči trend uporabe alkohola tako med mladimi prve in druge generacije priseljencev kot tudi med mladimi priseljenici z različnimi družinskimi strukturami ter zaposlitvenimi statusi staršev. Z vidika preprečevanja uporabe alkohola med mladostniki rezultati študije nakazujejo, da bi morali biti glavni ciljni skupini za politiko preprečevanja uporabe alkohola na Švedskem »domačini« in mladostniki s samo enim priseljenjskim staršem. V študiji med kazahstanskimi najstniki (od 14 let do 17 let), ki so bili podvrženi vsaj enemu dejavniku tveganja za uporabo drog (npr. kriminalna preteklost staršev, družinski člani ali prijatelji – uporabnik drog) so raziskovalci (Ismayilova in Terlikbayeva, 2018; Ismayilova idr., 2019) ugotavljali vpliv računalniško podprtega izobraževanja s področja veččin zmanjševanja tveganj, odpornosti pred pritiski vrstnikov in krepitve družinskih odnosov na stališča najstnikov do uporabe drog. V primerjavi s kontrolno skupino so pri najstnikih, vključenih v izobraževanje, ugotovili izboljšanje osebnih in socialnih kompetenc, kot sta asertivnost in samozavest ter povečano vključevanje v prosocialne dejavnosti. Poročali so tudi o izboljšanih veččinah samonadzora, ki pomagajo lajšati čustveno stisko, skupaj z zmanjšano verjetnostjo občasne čezmerne rabe alkohola. Vidourek in drugi (2017) so proučevali psihosocialne dejavnike uporabe marihuane med afroameriški srednješolci. Rezultati kažejo, da je skoraj 20 odstotkov anketirancev v preteklem letu uporabljalo marihuano, fantje v večji meri kot dekleta. Med tveganimi vedenji so identificirali težave v šoli in s policijo ter obiskovanje zabav z alkoholom in drugimi drogami. Med zaščitnimi dejavniki so se kot najpomembnejši izkazali vloga staršev (komuniciranje o nevarnosti drog, neodobranje uporabe drog, jasna družinska pravila), učiteljev in šole (pogovori, predavanja in jasna šolska pravila).

3.2 Šolsko okolje

El-Khatib in drugi (2021) so na podlagi analize 17 študij s področja sodelovanja policije v šolskem okolju za namene preprečevanja zlorabe drog, poročali o mešanih rezultatih glede učinkovitosti tovrstnih programov. Skupna ugotovitev se nanaša na nujnost vpeljave jasnih smernic glede vključevanja policistov v izobraževalna okolja in glede njihove vloge v preventivnih programih. V ZDA že od leta 1983 izvajajo program DARE (*Drug Abuse Resistance Education*), ki temelji

na tesnem sodelovanju policije s šolami. Z intenzivnim vključevanjem policistov v šolske programe so ti postavljeni v vlogo učiteljev, mentorjev in strokovnjakov za izobraževanje o drogah. Felker-Kantor (2023) v svoji študiji izvajanja programa DARE v Los Angelesu ugotavlja, da ta predstavlja poskus humanizacije vloge policistov in s tem omilitev agresivnega policijskega dela, ki se sicer izvaja v okviru »vojne proti drogam«. Do sredine 90. let je program postal tarča kritik zaradi neuspeha pri preprečevanju uporabe drog med mladimi. Opravljene so bile številne študije, ki so pokazale na neučinkovitost programa, kar je privedlo do javne razprave in revidiranja programa. Kritike raziskovalcev pa niso imele občutnega vpliva na priljubljenost programa med policisti, učitelji, starši in učenci. Podporniki programa trdijo, da je bilo vendarle doseženih veliko pozitivnih učinkov za policijo in njihov odnos s šolskim okoljem. Hammond in drugi (2008) so med udeleženci programa DARE raziskovali, kako ti dojemajo policiste v vlogi predavateljev oziroma kako izvajalec policist v primerjavi z izvajalcem nepolicistom (npr. šolski učitelj) vpliva na njihovo oceno programa. Ugotovili so, da so bili anketiranci občutno bolj zadovoljni, ko so jim predavali policisti. Program DARE so kot osnovo uporabili tudi v Braziliji, kjer so ga poimenovali *Programa Educacional de Resistência às Drogas e à Violência* - PROERD (izobraževalni program za odpornost proti drogam in nasilju). Valente in drugi (2022; Sanchez idr., 2021; Valente in Sanchez, 2022) so izvedli študijo med 4.030 učenci petega in sedmega razreda v 30 javnih šolah v brazilskem Sao Paulu. Osredotočili so se na ocenjevanje učinkovitosti programa PROERD, pri čemer je bila ena skupina vključena v omenjen izobraževalni program, ki so ga v obsegu 10 ur izvajali usposobljeni policisti, medtem ko kontrolna skupina ni bila vključena v program. Osnovne meritve so zajemale uporabo psihoaktivnih snovi (alkohol, popivanje (angl. *binge drinking*), tobak, marihuana in inhalanti) v preteklih 6 mesecih in nato 9 mesecev po izvedbi programa. Ugotovili so, da pri nobeni od skupin ni bilo zaznani spremembe glede načina oziroma uporabe psihoaktivnih snovi, zato avtorji predlagajo ponovno proučitev smiselnosti izvajanja programa. Šentija Knežević in drugi (2020) so v raziskavi med splitskimi in zagrebškimi dijaki prvega letnika srednjih šol ugotavljali njihova mnenja o preventivnih programih na področju drog. Ta so se razlikovala med dijaki obeh mest, so pa med drugim ugotovili, da so se dijaki spomnili delov preventivnih programov (obisk policijske postaje, predavanja policistov) in bi si jih želeli več, poročali so tudi o bolj negativnem mnenju glede drog po udeležbi na predavanjih. Romunska raziskovalca Butnaru in Frigura (2013) sta ugotovila, da se učinki preventivnih programov v šolskem okolju pomembno povečajo, če so aktivno in intenzivno vključene tudi družine. Yakhlef in Basic (2023) sta izvedla raziskavo med zaposlenimi v švedskih srednjih šolah glede njihovih prizadevanj pri delu z dijaki, ki uživajo alkohol ali droge. Ugotovitve kažejo, da njihovo delo presega zahteve, povezane s tradicionalnim šolskim okoljem, in postaja vse bolj podobno delu policistov. Po eni strani se od njih pričakuje, da dijakom zagotavljajo čustveno podporo in ustrezno izobraževalno okolje, po drugi strani pa naj bi delovali kot neformalni policisti oziroma nadzorovalci učencev s težavami, povezanimi z uporabo alkohola ali drog.

3.3 Stališča policistov

Greer in drugi (2023) so v raziskavi med kanadskimi policisti ugotavljali njihova stališča glede izvrševanja zakonodaje s področja prepovedanih drog in nadaljnje liberalizacije politik, vključno z dekriminizacijo. Ugotovitve kažejo, da je porast smrtnih primerov zaradi prevelikega odmerka, vplivala na stališča policistov, ki to zaznavajo kot zdravstveno vprašanje, hkrati pa menijo, da je njihov del odgovornosti predvsem na strani zatiranja ponudbe drog – preko preiskovanja trgovine s prepovedanimi drogami, pri čemer menijo, da aktualni ukrepi ne delujejo. Njihova stališča bi tako lahko zavirala cilje politik liberalizacije drog, saj na terenu policisti dejansko delujejo v vlogi izvrševalcev zakonodaje. Vključevanje policije in policistov v oblikovanje politik je nujno, če želimo doseči njihovo dovezetnost za zakonodajne reforme. Kanadski policisti so bili vključeni tudi v študijo o implementaciji novega zakona na področju uporabe drog iz leta 2017 – *Good Samaritan Drug Overdose Act* (GSDOA), ki prisotnim ob predoziranju (npr. priče, ki obvestijo policijo) zagotavlja pravno zaščito pred kazenskim pregonom zaradi posedovanja drog. Na podlagi intervjujev s policisti so Xavier in drugi (2021) ugotovili, da je nujno ustrezno ozaveščati in izobraževati policiste glede uporabe zakona, saj so ti poročali o seznanitvi zgolj preko elektronske pošte. Glede na to, da policisti pri svojem delu uporabljajo diskrecijsko pravico, bi bile verjetno potrebne večje zakonodajne reforme, kot je na primer dekriminizacija, da bi lahko v primerih predoziranja v celoti zaščitili ljudi pred kazenskim pregonom. V Massachusettsu so Carroll in drugi (2023) izvedli študijo o delovanju programov pomoči po predoziranju, ki jih izvajajo v partnerstvu med policijo in javnozdravstvenimi ustanovami. Med izzivi so izpostavili protislovja med poslanstvom policije in javnozdravstvenih ustanov na področju zaščite uporabnikov drog, različne poglede vpletenih na cilje programov, predhodne negativne izkušnje preživelih (po predoziranju) s policijo in pomanjkanje usposabljanj za policiste s področja zagotavljanja psihosocialnih storitev. Tudi Baker in drugi (2021) so preučevali stališča oziroma lastnosti, v tem primeru mehiških policistov, povezane z njihovo naklonjenostjo do napotitev intravenoznih uporabnikov drog v programe zdravljenja in izmenjave igel. Večina vprašanih je podprla napotitve v programe zdravljenja odvisnosti, medtem ko je približno polovica podprla napotitev v programe zamenjave igel. Policisti, ki so podprli programe zdravljenja odvisnosti, so bili manj verjetno dodeljeni območjem z visoko stopnjo uporabe drog in bolj verjetno so se strinjali, da metadonski programi zmanjšujejo kriminaliteto v primerjavi s policisti, ki niso podpirali programov zdravljenja odvisnosti. Policisti, ki so podprli programe zamenjave igel, so bili mlajši, manj verjetno so bili dodeljeni območjem z visoko stopnjo uporabe drog, bolj verjetno so menili, da metadonski programi zmanjšujejo kriminaliteto, in manj verjetno so menili, da ti programi povečujejo tveganje za vbodne poškodbe z iglo med policisti. Med mehiškimi policisti je bila izvedena tudi raziskava o vplivu podpore nadrejenih na pripravljenosti policistov za napotitev intravenoznih uporabnikov drog v programe pomoči in zdravljenja. Ugotovitve so pokazale, da nadrejeni policisti s svojim odnosom pomembno prispevajo k zagotavljanju, da se aktualne reforme zakonodaje o drogah odražajo v praksi in posledično policisti sprejemajo pristope, osredotočene na uporabnike

drog in skrb za njihovo zdravje (Marotta idr., 2023). V raziskavi med kirgizskimi policisti so Beletsky in drugi (2013) ugotavljali, kako izobraževalni programi za policiste vplivajo na njihova stališča o njihovi vlogi pri preprečevanju širjenja virusa HIV med rizičnimi skupinami – predvsem intravenoznimi uporabniki drog in spolnimi delavci. Policisti, ki so se udeležili izobraževanj, so izrazili bistveno večjo pripravljenost napotiti pripadnike rizičnih skupin v zdravstvene organizacije in manjšo naklonjenost do zasegov brizg v primerjavi s policisti, ki izobraževanj niso bili deležni. Ugotovitve torej kažejo obetaven potencial tovrstnih izobraževanj za izboljšanje povezovanja policijskih in javnozdravstvenih prizadevanj za zaščito rizičnih skupin prebivalstva. O podobnih ugotovitvah poročajo tudi Cepeda in drugi. (2017) in Arredondo in drugi (2017), in sicer na podlagi raziskave med mehiškimi policisti. Ugotovitve se delno razlikujejo od tistih iz raziskave Beletsky in drugi (2013), saj kažejo, da spreminjanje politike do drog in krepitev znanja policistov morda ni dovolj za spreminjanje njihovega vedenja. Med pomembnimi faktorji so identificirali skrb za varnost pri delu (preprečevanje poškodb policistov pri ravnanju z iglami) in njihova splošna stališča do programov zmanjševanja škode zaradi uporabe drog.

3.4 Odnosi med policijo in mladostniki

Pan in drugi (2013) so raziskovali izkušnje s policijo med mladimi uživalci (med 14 letom in 30 letom) prepovedanih drog, pripadniki avtohtonih skupnosti v Kanadi. Mnogi so poročali o pogostih postopkih s policijo in fizični sili pri obravnavi. Zaradi osebnih izkušenj, praktičnih pomislekov in zgodovinskih izkušenj nepravilne policijske obravnave, si večina anketirancev niti ne želi pozitivnega odnosa s policijo. Željo po pozitivnem odnosu pa so izrazili tisti, ki so že izkusili pomoč policije, kar kaže na možnosti izboljšanja odnosa preko pozitivnih izkušenj s policijo in manj agresivnega policijskega dela v praksi. McKeganey in McGallagly (2013) sta opravila intervjuje med britanskimi uporabniki heroina o njihovih pogledih na izvrševanje zakonodaje o drogah v njihovem lokalnem okolju. Večina intervjuvanih, ki so bili vpleteni v policijske racije, je svoje izkušnje opisala kot šokantne, neprijetne in vznemirjajoče. Poročali so, da policijske akcije sicer niso imele dolgoročnega vpliva na ceno, čistost in/ali dostopnost prepovedanih drog na lokalni ravni. O podobno negativnih izkušnjah s policijo so poročali tudi kalifornijski intravenozni uporabniki drog v raziskavi Friedmana in drugih (2021), izvedeni v ruralnem predmestnem okolju, zaznamovanem z visoko stopnjo intravenozne uporabe drog in smrti zaradi predoziranja. Stopnja poročanih nasilnih interakcij s policijo je visoka in v skoraj polovici primerov vključuje fizično nasilje in zasege neuporabljenih (novih) brizg, v še več primerih verbalno nasilje, v nekaj primerih tudi spolno. Avtorji med nadaljnji ukrepi izpostavljajo spremljanje, preprečevanje in odzivanje na škodljive policijske prakse, ki bi morali postati del strukturnih prizadevanj za zaščito ranljivih skupin.

V poglobljeni študiji (sicer starejšega datuma – izvedeni leta 1999) med avstralskimi mladimi moškimi, žrtvami in/ali storilci nasilnih prestopkov, je Cameron (2000) ugotovil, da ti prepoznavajo odnose s policijo kot problematične. Izpostavili so potrebo po dostopu do programov za obvladovanje jeze in do

rekreacijskih/športnih površin ter izrazili željo, da bi bile droge manj dostopne. Selfridge in drugi (2020) so v raziskavi med mladimi (med 16 let in 30 let) tedenskimi uporabniki drog proučevali njihove izkušnje s policijo, predoziranje vrstnikov in razumevanje zakona GSDOA⁴. Večina anketirancev je poročala, da so primeri predoziranja zanje stalnica. Negativne izkušnje s policijo so zajemale grobo ali nespoštljivo ravnanje, brez izražene skrbi za osebo, ki doživlja predoziranje. Nasprotno pa so policiste doživljali v pozitivni luči, če so bili ti sočutni, prepustili primer reševalnim službam ali oživljali osebo ob predoziranju. Njihovo poznavanje GSDOA je bilo raznoliko, večina je izrazila strah pred obravnavo policistov v primeru, da ob predoziranju vrstnika pokličejo policijo na pomoč.

3.5 Strategije preprečevanja uporabe drog

Otiashvili in drugi (2016) so opravili študijo o učinkih gruzijske represivne politike do uživanja drog, ki vključuje predvsem intenzivno policijsko delo, obsežno testiranje na terenu in ukrepe za omejevanje dostopnosti določenih drog. Ugotovitve kažejo, da ukrepi niso privedli do zmanjšanja uporabe drog. Represiven odziv gruzijskih oblasti je temeljil predvsem na kazenskih sankcijah za uporabnike drog, kar je vodilo v spremembe njihovega vedenja – v večini primerov povezane z uvedbo in uporabo novih strupenih pripravkov ter nadaljnjo škodo za telesno in duševno zdravje uporabnikov drog. O podobnih ugotovitvah poročajo tudi Abadie in drugi (2018) na podlagi svoje študije med intravenoznimi uporabniki drog na ruralnih območjih Portorika glede njihovih izkušenj z »vojno proti drogam«. Ugotovitve kažejo, da represivno policijsko delovanje ni bilo učinkovito pri preprečevanju distribucije in uporabe drog, temveč je privedlo predvsem do nesorazmerne stopnje zapiranja revnih uporabnikov drog, najpogosteje zaradi nenasilnih kaznivih dejanj, povezanih s prepovedano drogo. Avtorji zaključijo, da politika »vojne proti drogam« ne preusmerja le resursov od zdravljenja k represivnim aktivnostim, temveč tudi oblikuje ideologije zdravljenja, naravnane h kaznovanju neposlušnih pacientov. Nasprotno pa so Corsaro in drugi (2010) ugotovili pozitivne učinke policijske strategije DMI (*Drug Market Intervention*), ki je poleg klasičnih policijskih ukrepov vključevala celostni pristop k reševanju problematike trgovanja s prepovedanimi drogami v kriminalno obremenjeni soseski v ameriškem Nashvillu, pri katerem so sodelovali različni deležniki iz lokalne skupnosti (socialne službe, nevladne organizacije, skupine prebivalcev, verski voditelji). Ugotovljeno je bilo statistično pomembno zmanjšanje števila kaznivih dejanj v zvezi s prepovedanimi drogami in zaznana izboljšanje (stališča prebivalcev) stanja na področju nereda v soseski. Omenjeno strategijo DMI so proučevali tudi Corsaro in drugi (2012), in sicer na podlagi longitudinalne študije, izvedene na podatkih za 11-letno obdobje trajanja DMI v ameriškem mestu High Point. Ugotovili so, da lahko strategija potencialno, a z omejitvami, vpliva na zmanjšanje nasilne kriminalitete in na izboljšanje odnosov med policijo in

⁴ Zakon med drugim prisotnim ob predoziranju (npr. priče, ki obvestijo policijo) zagotavlja pravno zaščito pred kazenskim pregonom zaradi posedovanja drog. Podobno raziskavo so izvedli Greer in drugi (2023), ki pa so proučevali izkušnje kanadskih policistov s tem zakonom in jo povzemamo v pod poglavju 3.3.

skupnostjo. Kljub temu pa nedosledne ugotovitve v vseh obravnavanih soseskah in splošno povečanje nasilne kriminalitete v mestu proti koncu obdobja študije vzbuja več pomislekov pri interpretaciji rezultatov študije.⁵ S podobnimi ukrepi je leta 2002 začela filadelfijska policija v okviru programa *Safe Streets* (Lawton idr., 2005), pri čemer so za 24 ur na dan, 7 dni v tednu razporedili policiste na 214 lokacij, ki so veljale za najbolj obremenjene s preprodajo drog v mestu. Lawton in drugi (2005) so ugotovili, da ni bilo zaznani pomembnih vplivov na tedenske številke prijavljene kriminalitete s področja drog, umorov in drugih nasilnih kaznivih dejanj na mestni ravni. Geografsko specifične analize pa so pokazale pomembne lokalizirane učinke programa tako na področju nasilne kriminalitete kot tudi na področju kriminalitete v zvezi z drogami. Kot kaže, tovrstne stacionarne ciljno usmerjene akcije lahko različno vplivajo na izbiro lokacije za nasilno kriminaliteto in kriminaliteto v zvezi z drogami. Varnostno obremenjena območja so proučevali tudi Hibdon in drugi (2017) na primeru Seattla. Njihov analitični pristop je poleg policijskih evidenc vključeval tudi podatke služb za nujno medicinsko pomoč v letih med 2009 in 2014. Ugotovili so zmerno lokalno geografsko stabilnost uporabe drog po uličnih odsekih, kar kažeta oba vira podatkov. Hkrati kažeta tudi, da se prostorski vzorci uporabe drog bistveno razlikujejo iz leta v leto. Za razumevanje in odzivanje na problematiko uporabe droge je torej ključno večkratno (časovna komponenta) zajemanje podatkov preko različnih razpoložljivih virov. V kanadskem Vancouvru so leta 2003 v luči usklajevanja policijskih in javnozdravstvenih prizadevanj odprli varno sobo za uživalce prepovedanih drog (angl. *supervised injection facility*). DeBeck in drugi (2008) so med uporabniki ugotavljali, kolikšen vpliv ima policija na uporabo varne sobe, predvsem preko napotitev uporabnikov. Okrog 16 odstotkov uporabnikov je poročalo, da jih je v varno sobo napotila policija, manjši odstotek (2 %) pa, da so zanj prvič izvedeli od policistov. Analiza je pokazala, da policisti pri napotitvah v varno sobo upoštevajo predvsem naslednje dejavnike na strani uporabnikov: spolno delo, dnevno vbrižgavanje kokaina in nevarno odstranjevanje injekcijskih igel. Zhang in drugi (2022) so v ameriški študiji proučevali vpliv tradicionalnega policijskega pristopa k preprečevanju kriminalitete v zvezi z drogami na povratništvo, zaporne kazni in predoziranje. Rezultati študije, ki so jo osnovali na podatkih 12 mesecev pred in 12 mesecev po stiku s policijo, kažejo, da tradicionalni pristop ni prispeval k zmanjšanju aretacij in zapornih kazni, še več – ugotovljena je bila povezava z večjim tveganjem za smrti zaradi predoziranja. Kapoor in drugi (2021) so v raziskavi med indijsko splošno populacijo (starosti med 14 let in 45 let) ugotavljali njihovo podporo, stališča in zaznavanje glede zlorabe drog, s ciljem oblikovanja ustrezne politike za preprečevanje zlorabe drog med mladimi. Ugotovili so, da zaznavanje težav (družbenih, fizičnih in težav z duševnim zdravjem), povezanih z odvisnostjo od drog, pomembno vpliva na stališča do odvisnosti, ta vpliv pa dodatno krepi še zaznavanje podpornih struktur za pomoč odvisnikom (državne in nevladne organizacije). Weber (2020) poroča o ugotovitvah raziskave med različnimi deležniki, ki se na lokalni ravni ukvarjajo s preprečevanjem uporabe

5 Avtorji navajajo, da so ugotovitve študije mešane – ne podpirajo univerzalne intervencijske strategije, ki bi delovala takoj, dolgoročno in na vseh ciljnih območjih. Hkrati pa ne smemo prezreti ali zavreči pomembnega upada nasilne kriminalitete. Nadaljnje ponovitve študije bi lahko pripomogle k boljšemu razumevanju prednosti, omejitev in posrednih mehanizmov, povezanih s strategijo DMI (Corsaro idr., 2012).

drog – svetovalne službe, strokovnjaki, policija, skupine za samopomoč, socialne službe, lokalni odbori. Anketiranci so izpostavili potrebo po intenzivnem delu z več ciljnimi skupinami: otroci z družinskim članom, odvisnim od drog, mladostniki med 13 let in 17 let, begunci, otroci s slabšim šolskim uspehom, ljudje s psihičnimi boleznimi, študenti in brezposelni. Velik potencial so prepoznali v bolj doslednem izvajanju aktualnih predpisov o oglaševanju, dostopu in uporabi drog ter situacijskopreventivnih ukrepih. Izpostavili so, da se v svojih prizadevanjih počutijo omejene zaradi finančnih vidikov in pomanjkanja možnosti za evalvacijo programov.

4 RAZPRAVA

Pregled proučenih študij kaže, da so ugotovitve glede preventivnih aktivnosti policije v lokalnem in šolskem okolju na področju preprečevanja uporabe psihoaktivnih snovi precej raznolike. Podobno je tudi z vlogo policistov v preventivnih aktivnostih – v obravnavanih študijah so bili namreč vključeni v vlogi nadzorovalcev (npr. nadzor nad uživanjem drog na območjih druženja (Liang in Huang, 2021), zatiranje vidne preprodaje drog (Duncan idr., 2014; Hibdon idr., 2017; Lawton idr., 2005)), v vlogi (so)izvajalcev izobraževalnih programov (Hammond idr., 2008; Šentija Knežević idr., 2020; Valente idr., 2022) in v vlogi nudenja pomoči uživalcem drog (Arredondo idr., 2017; Baker idr., 2021; Beletsky idr., 2013; Carroll idr., 2023; Cepeda idr., 2017; DeBeck idr., 2008).

Med dejavniki tveganja za uporabo drog lahko izluščimo opustitev šolanja oziroma študija, zaznano preprodajo drog v soseski in nizko stopnjo neodobravanja vrstnikov. Kot protiuteži dejavnikom tveganja so raziskovalci identificirali odločilno vlogo staršev, učiteljev in šole (npr. jasna družinska in šolska pravila, neodobravanje uporabe drog) ter izobraževanja s področja veščin zmanjševanja tveganj (Vidourek idr., 2017). Ugotovitve s področja sodelovanja policije v šolskem okolju za namene preprečevanja zlorabe drog so izrazito mešane, hkrati pa se jasno kaže pomen evalvacij tovrstnih programov. Izkaže se namreč lahko, da specifični programi, kljub dolgoletnemu izvajanju, zadovoljstvu vpletenih in splošni priljubljenosti, ne dosegajo zastavljenih ciljev in torej niso učinkoviti (npr. program DARE (Felker-Kantor, 2023; Hammond idr., 2008)). Na drugi strani pa je mogoče zaznati pomembno povečanje učinkov tovrstnih preventivnih programov, če so v te aktivno in intenzivno vključene družine (Butnaru in Frigura, 2013).

Kar se tiče stališč policistov, vključenih v aktivnosti preprečevanja uporabe psihoaktivnih snovi, je smiselno izpostaviti pomembnost njihovega vključevanja že v samo oblikovanje politik oziroma programov (Greer idr., 2023). V praksi se pojavlja tudi različno, celo protislovno dojemanje poslanstva policije in javnozdravstvenih ustanov na področju zaščite uporabnikov drog ter različni pogledi vpletenih na cilje programov (Carroll idr., 2023). Policisti v študijah izražajo tudi skrb za lastno varnost ter s tem povezano zadržanost in nenaklonjenost delu z rizičnimi skupinami, kar je mogoče omiliti z ozaveščanjem in izobraževanjem policistov (Beletsky idr., 2013). Na strani skupnosti, natančneje pri mladostnikih, se žal pogosto izkaže, da ti gojijo negativna stališča do policije, še posebej kadar gre

za pripadnike ranljivih skupin. Ti izpostavljajo primere tako verbalno kot fizično nasilnih interakcij s policisti (Friedman idr., 2021; McKeganey in McGallagly, 2013; Novich in Hunt, 2017; Pan idr., 2013). Spremljanje, preprečevanje in odzivanje na škodljive policijske prakse bi tako morali postati del strukturnih prizadevanj za zaščito ranljivih skupin.

Ena od strategij, ki so bile podvržene evalvacijam v različnih kulturnih okoljih, je politika tako imenovane »vojne proti drogam«, za katero je bila ugotovljena nizka stopnja učinkovitosti in poslabšanje odnosov med policijo in skupnostjo (Abadie idr., 2018; Otiashvili idr., 2016; Zhang idr., 2022). Na drugi strani so se strategije, ki jih lahko uvrstimo med skupnostne pristope, izkazale kot potencialno uspešne, v smislu vpliva na zmanjšanje nasilne kriminalitete in na izboljšanje odnosov med policijo in skupnostjo (Corsaro idr., 2010; Corsaro idr., 2012). Različni anketiranci so izpostavili poseben pomen intenzivnega dela z ranljivimi skupinami, kar bi morala smiselno vključevati vsaka strategija (Weber, 2020).

5 SKLEP

Predstavljen pregled literature ima svoje omejitve, ki so vezane na bazo podatkov, izbor ključnih besed za iskanje in jezik iskanja. Navedeno pomeni, da je pregled v prihodnje mogoče še nadgraditi z iskanjem virov v drugih podatkovnih bazah, z drugačnimi oziroma novimi iskalnimi nizi in z iskanjem v drugih jezikih. Največ možnosti vidimo v preseganju prve omejitve, saj je povsem mogoče, da preventivne aktivnosti, ki jih različne institucije, vključno s policijo, izvajajo v praksi, ne najdejo (vsaj ne hitro) poti do strokovnih oziroma znanstvenih publikacij, ki smo jih zajeli v analizo. Naša priporočila za nadaljnje raziskovanje področja se zato nanašajo na analizo preventivnih aktivnosti policije na področju uporabe psihoaktivnih snovi v lokalnem in šolskem okolju v Sloveniji, kar bi po našem mnenju moralo poleg pregleda literature vključevati tudi empirično analizo stanja z zajemom podatkov s terena. Na tak način bi v nadaljevanju lahko odgovorili na vprašanja o tem, katere preventivne aktivnosti preverjeno delujejo v drugih okoljih, katere se izvajajo v Sloveniji, kakšne so morebitne geografske, družbene normativne in druge posebnosti našega okolja ter glede na ugotovitve načrtati nadaljnje delo na področju preprečevanja uporabe psihoaktivnih snovi v Sloveniji in vlogu policije v teh aktivnostih.

Za implementacijo preventivnih aktivnosti in dobrih praks je pomembna njihova evalvacija – nekateri preventivni programi delujejo, drugi ne, tretji pa morda, a tega ni mogoče trditi brez ustreznih evalvacij (Sherman idr., 1998). Zgleden primer nabora dobrih praks in njihovih evalvacij je denimo baza *Crime Solutions* ameriškega inštituta za pravosodje (National Institute of Justice, 2020), ki vsebuje pregled dobrih praks z možnostjo iskanja po področjih in jih razvršča v tri kategorije – učinkovite, obetavne in neučinkovite. Spopadanje s sodobnimi in prihajajočimi varnostnimi izzivi terja učinkovito in hitro vpeljevanje znanstvenih ugotovitev v policijsko delo, kar nujno pomeni tudi vseživljenjsko izobraževanje in usposabljanje policistov ter drugih deležnikov, ki izvajajo preventivne aktivnosti. Temeljno podlago za sinergijo pri izvajanju preventivnih aktivnosti predstavlja hkratno ustvarjanje baze znanja, h kateri pomembno prispevajo raziskovalne

institucije preko raziskovanja v okviru lastnih raziskovalnih kapacitet in interesov ter z izvajanjem raziskav za potrebe policije in drugih deležnikov. Konkretno vsebine in pristopi, ki naj dejansko delujejo v praksi v določenem okolju, pa so tako rekoč živa materija, ki jo je treba trajno spremljati, testirati in evalvirati, ob stalni podpori raziskovalne skupnosti. Enako velja za izzive in ovire, s katerimi se pri izvajanju preventivnih aktivnosti srečujejo policisti, pri čemer je ključno identificiranje potreb, ovir in možnosti za vpeljavo učinkovitih, evalviranih ter za slovensko okolje prilagojenih vsebin preventivnega dela.

UPORABLJENI VIRI

- Abadie, R., Gelpi-Acosta, C., Davila, C., Rivera, A., Welch-Lazoritz, M. in Dombrowski, K. (2018). "It ruined my life": The effects of the war on drugs on people who inject drugs (PWID) in rural Puerto Rico. *International Journal of Drug Policy*, 51, 121–127. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2017.06.011>
- Arredondo, J., Strathdee, S. A., Cepeda, J., Abramovitz, D., Artamonova, I., Clairgue, E., Bustamante, E., Mittal, M. L., Rocha, T., Bañuelos, A., Olivarría, H. O., Morales, M., Rangel, G., Magis, C. in Beletsky, L. (2017). Measuring improvement in knowledge of drug policy reforms following a police education program in Tijuana, Mexico. *Harm Reduction Journal*, 14, 72. <https://harmreductionjournal.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12954-017-0198-2>
- Baker, P., Arredondo, J., Borquez, A., Clairgue, E., Mittal, M. L., Morales, M., Rocha-Jimenez, T., Garfein, R., Oren, E., Pitpitan, E., Strathdee, S. A., Beletsky, L. in Cepeda, J. A. (2021). Municipal police support for harm reduction services in officer-led referrals of people who inject drugs in Tijuana, Mexico. *Harm Reduction Journal*, 18, 76.
- Beletsky, L., Thomas, R., Shumskaya, N., Artamonova, I. in Smelyanskaya, M. (2013). Police education as a component of national HIV response: Lessons from Kyrgyzstan. *Drug and Alcohol Dependence*, 132(Suppl. 1), S48–S52. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2013.06.027>
- Botvin, G. J. in Griffin, K. W. (2007). School-based programmes to prevent alcohol, tobacco and other drug use. *International review of psychiatry*, 19(6), 607–615. <https://doi.org/10.1080/09540260701797753>
- Brotherhood, A. in Sumnall, H. R. (2011). *European drug prevention quality standards: A manual for prevention professionals*. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. https://www.euda.europa.eu/publications/manuals/prevention-standards_en
- Butnaru, M. in Frigura, E. (2013). Drug use prevention in school – Institutional perspective vs. family perspective. V M. Tomita (ur.), *Fourth international conference Psycho-social perspectives in the quasi-coercive treatment of offenders: Social control and vulnerable groups* (str. 171–177). Medimond.
- Carroll, J. J., Cummins, E. R., Formica, S. W., Green, T. C., Bagley, S. M., Beletsky, L., Rosenbloom, D., Xuan, Z. M. in Walley, A. Y. (2023). The police paradox: A qualitative study of post-overdose outreach program implementation through public health-public safety partnerships in Massachusetts. *International Journal of Drug Policy*, 120, 104160. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2023.104160>

- Cepeda, J. A., Strathdee, S. A., Arredondo, J., Mittal, M. L., Rocha, T., Morales, M., Clairgue, E., Bustamante, E., Abramovitz, D., Artamonova, I., Bañuelos, A., Kerr, T., Magis-Rodriguez, C. L. in Beletsky, L. (2017). Assessing police officers' attitudes and legal knowledge on behaviors that impact HIV transmission among people who inject drugs. *International Journal of Drug Policy*, 50, 56–63. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2017.09.009>
- Chow, H. P. H. (2011). Adolescent attitudes toward the police in a western Canadian city. *Policing: An International Journal*, 34(4), 638–653. <https://doi.org/10.1108/13639511111180252>
- Corsaro, N., Brunson, R. K. in Mcgarrell, E. F. (2010). Evaluating a policing strategy intended to disrupt an illicit street-level drug market. *Evaluation Review*, 34(6), 513–548. <https://doi.org/10.1177/0193841X10389136>
- Corsaro, N., Hunt, E. D., Hipple, N. K. in Mcgarrell, E. F. (2012). The impact of drug market pulling levers policing on neighborhood violence an evaluation of the high point drug market intervention. *Criminology & Public Policy*, 11(2), 167–199.
- DeBeck, K., Wood, E., Zhang, R., Tyndall, M., Montaner, J. in Kerr, T. (2008). Police and public health partnerships: Evidence from the evaluation of Vancouver's supervised injection facility. *Substance Abuse Treatment Prevention and Policy*, 3, 11. <https://doi.org/10.1186/1747-597X-3-11>
- Delfar, N., Jandl, M., Breznikar, D. in Zupanec, T. (2024). *Evidenca obravnave uporabnikov drog v letu obravnave 2023 – prvi in ponovni vstopi v obravnavo*. Nacionalni inštitut za javno zdravje. <https://nijz.si/publikacije/evidenca-obravnave-uporabnikov-drog-v-letu-obravnave-2023-prvi-in-ponovni-vstopi-v-obravnavo/>
- Droge. (2020). V *Farmacevtski terminološki slovar* (2., dopolnjena in pregledana izd.). ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša. <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/slovarji/farmacevtski>
- Duncan, D. T., Palamar, J. J. in Williams, J. H. (2014). Perceived neighborhood illicit drug selling, peer illicit drug disapproval and illicit drug use among US high school seniors. *Substance Abuse Treatment Prevention and Policy*, 9, 35. <https://doi.org/10.1186/1747-597X-9-35>
- El-Khatib, Z., Herrera, C., Campello, G., Mattfeld, E. in Maalouf, W. (2021). The role of law enforcement officers/police in drug prevention within educational settings-study protocol for the development of a guiding document based on experts' opinions. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(5), 2613. <https://doi.org/10.3390/ijerph18052613>
- Elonheimo, H., Niemelä, S., Parkkola, K., Multimäki, P., Helenius, H., Nuutila in A. M., Sourander, A. (2007). Police-registered offenses and psychiatric disorders among young males: The Finnish from a boy to a man birth cohort study. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 42, 477–484. <https://doi.org/10.1007/s00127-007-0192-1>
- EUDA, European Union Drugs Agency. (n. d.). *Eвроpsko poročilo o drogah za leto 2024: Trendi in razvoj*. https://www.euda.europa.eu/node/31854_sl
- Felker-Kantor, M. (2023). Arresting the demand for drugs: DARE and the school-police nexus in Los Angeles. *Journal of Urban History*, 49(5), 1108–1129. <https://>

doi.org/10.1177/00961442221142062

- Friedman, J., Syvertsen, J. L., Bourgois, P., Bui, A., Beletsky, L. in Pollini, R. (2021). Intersectional structural vulnerability to abusive policing among people who inject drugs: A mixed methods assessment in California's Central Valley. *International Journal of Drug Policy*, 87, 102981. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2020.102981>
- Gau, J. M. (2010). A longitudinal analysis of citizens' attitudes about police. *Policing: An International Journal*, 33(2), 236–252. <https://doi.org/10.1108/13639511011044867>
- Greer, A. M., Butler, A., Zakimi, N. in Wood, B. (2023). Police Officer perceptions towards drug liberalization policies in the context of an overdose crisis in British Columbia, Canada. *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 31(5), 534–546. <https://doi.org/10.1080/09687637.2023.2260552>
- Hammond, A., Sloboda, Z., Tonkin, P., Stephens, R., Teasdale, B., Grey, S. F. in Williams, J. (2008). Do adolescents perceive police officers as credible instructors of substance abuse prevention programs?. *Health Education Research*, 23(4), 628–696. <https://doi.org/10.1093/her/cym036>
- Hibdon, J., Telep, C. W. in Groff, E. R. (2017). The concentration and stability of drug activity in Seattle, Washington using police and emergency medical services data. *Journal of Quantitative Criminology*, 33, 497–517. <https://doi.org/10.1007/s10940-016-9302-0>
- Ismayilova, L. in Terlikbayeva, A. (2018). Building competencies to prevent youth substance use in Kazakhstan: Mixed methods findings from a pilot family-focused multimedia trial. *Journal of Adolescent Health*, 63(3), 301–312.
- Ismayilova, L., Terlikbayeva, A. in Rozental, Y. (2019). Computerized intervention to prevent drug use among at-risk adolescents in Central Asia: Preliminary family-level findings from a pilot mixed methods trial. *International Journal of Drug Policy*, 68, 75–85. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2019.03.022>
- Jandl, M., Kvaternik, I., Majcan Kopilović, I. in Zerjav, Ž. (2021). Uporaba prepovedanih drog. *Zdravstveni statistični letopis Slovenije*. https://nijz.si/wp-content/uploads/2022/03/3.6_Uporaba_prepovedanih_drog_2021.pdf
- Jandl, M., Drev, A., Hočevar Grom, A., Belščak Čolaković, A. in Kvaternik, I. (ur.). (2023). *Stanje na področju prepovedanih drog v Sloveniji: 2022*. Nacionalni inštitut za javno zdravje. <https://nijz.si/publikacije/stanje-na-podrocju-prepovedanih-drog-v-sloveniji-2022/>
- Jandrić Nišević, A., Borić, I. in Petković, Ž. (2022). Maloljetnici na tržištu droga. *Policija i sigurnost*, 31(1), 50–66. <https://hrcak.srce.hr/276225>
- Kapoor, V., Tomar, V., Bakhshi, P., Shukla, M. in Kumar, V. (2021). Perception, attitude and support of society towards drug abuse: Do gender, age and education matter?. *Journal of Health Management*, 23(2), 264–274. <https://doi.org/10.1177/09720634211011566>
- Kokoravec, I. in Meško, G. (2021). Policijsko delo z mladostniki. V G. Meško in I. Kokoravec (ur.), *7. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Policijsko delo v skupnosti in zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih: Konferenčni zbornik* (str. 117–133). Univerzitetna založba Univerze.
- Kutnjak Ivković, S. (2008). Comparative study of public support for the

- police. *International Criminal Justice Review*, 18(4), 406–434. <https://doi.org/10.1177/1057567708326481>
- Lawton, B. A., Taylor, R. B. in Luongo, A. J. (2005). Police officers on drug corners in Philadelphia, drug crime and violent crime: Intended, diffusion and displacement impacts. *Justice Quarterly*, 22(4), 427–451. <https://doi.org/10.1080/07418820500364619>
- Liang, W. H. in Huang, L. H. (2021). A quantitative study of drug-related crime among teenagers and young people in Taiwan: The impact of household structure and entertainment venues. *Journal of Educational Science Research*, 66(4), 69–101. [https://doi.org/10.6209/JORIES.202112_66\(4\).0003](https://doi.org/10.6209/JORIES.202112_66(4).0003)
- Marotta, P. L., Del Pozo, B., Baker, P., Abramovitz, D., Artamonova, I., Arredondo, J., McCreedy, K., Strathdee, S. A., Cepeda, J. in Beletsky, L. (2023). Unlocking deflection: The role of supervisor support in police officer willingness to refer people who inject drugs to harm reduction services. *International Journal of Drug Policy*, 121, 104188. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2023.104188>
- McKeganey, N. in McGallagly, J. (2013). Nicked: Drug users' views of drug enforcement. *Journal of Substance Use*, 18(4), 320–334. <https://doi.org/10.3109/14659891.2012.709914>
- Mednarodni preventivni standardi na področju uporabe drog* (2. posodobljena izd.). (2020). Inštitut za raziskave in razvoj »Utrip«. https://www.unodc.org/documents/drug-prevention-and-treatment/PreventionStandards/UNODC_WHO_standardi_2018_SLO.pdf
- Nalla, M. K., Meško, G. in Modic, M. (2016). Assessing police–community relationships: Is there a gap in perceptions between police officers and residents?. *Policing and Society*, 28(3), 271–290. <https://doi.org/10.1080/10439463.2016.1147564>
- National Institute of Justice. (31. 7. 2020). *Find rated practices*. <https://crimesolutions.ojp.gov/rated-practices>
- Novich, M. in Hunt, G. (2017). "Get off me": Perceptions of disrespectful police behaviour among ethnic minority youth gang members. *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 24(3), 248–255. <https://doi.org/10.1080/09687637.2016.1239697>
- O'Connor, C. D. (2008). Citizen attitudes toward the police in Canada. *Policing: An International Journal*, 31(4), 578–595. <https://doi.org/10.1108/13639510810910571>
- Otiashvili, D., Tabatadze, M., Balanchivadze, N. in Kirtadze, I. (2016). Policing, massive street drug testing and poly-substance use chaos in Georgia – A policy case study. *Substance Abuse Treatment Prevention and Policy*, 11, 4. <https://doi.org/10.1186/s13011-016-0049-2>
- Pan, S. W., Christian, C. W. M., Pearce, M. E., Blair, A. H., Jongbloed, K., Zhang, H. B., Teegee, M., Thomas, V., Schechter, M. T. in Spittal, P. M. (2013). The Cedar project: Impacts of policing among young Aboriginal people who use injection and non-injection drugs in British Columbia, Canada. *International Journal of Drug Policy*, 24(5), 449–459. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2013.04.009>
- Preventiva – pregled osnovnih strategij in pojmov. (n. d.). Preventivna platforma. <https://www.preventivna-platforma.si/o-preventivi/>
- Reisig, M. D. in Giacomazzi, A. L. (1998). Citizen perceptions of community

- policing: Are attitudes toward police important?. *Policing: An International Journal*, 21(3), 547-561. <https://doi.org/10.1108/13639519810228822>
- Resolucija o dolgoročnem razvojnem programu policije do leta 2025 – »Kakovostna policija za varno Slovenijo« (ReDRPPol). (2015). *Uradni list RS*, (75/15).
- Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2019–2023 (ReNPPZK19–23). (2019). *Uradni list RS*, (43/19).
- Sanchez, Z. M., Valente, J. Y., Gusmoes, J. D. P., Ferreira, V., Caetano, S. C., Cogo-Moreira, H. in Andreoni, S. (2021). Effectiveness of a school-based substance use prevention program taught by police officers in Brazil: Two cluster randomized controlled trials of the PROERD. *International Journal of Drug Policy*, 98, 103413. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2021.103413>
- Selfridge, M., Greer, A., Card, K. G., Macdonald, S. in Pauly, B. (2020). "It's like super structural" – Overdose experiences of youth who use drugs and police in three non-metropolitan cities across British Columbia. *International Journal of Drug Policy*, 76, 102623. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2019.102623>
- Sherman, L. W., Gottfredson, D. C., MacKenzie, D. L., Eck, J. Reuter, P. in Bushway, S. D. (1998). *Preventing crime: What works, what doesn't, what's promising*. U.S. Department of Justice, National Institute of Justice.
- Šentija Knežević, M., Butković, A. in Valenta, Z. (2020). Programi prevencije zlorabe droga i mišljenja učenika – usporedba Zagreba i Splita. *Policija i sigurnost*, 29(4), 327–340. <https://hrcak.srce.hr/249655>
- Uredba o razvrstitvi prepovedanih drog. (2019, 2020, 2021, 2023). *Uradni list RS*, (69/19, 157/20, 162/21, 8/23, 113/23).
- Valente, J. Y., Cogo-Moreira, H. in Sanchez, Z. M. (2022). Applying a pattern-centered approach to assess the effect of a school-based drug use prevention program in Brazil: A cluster randomized controlled trial. *Journal of Prevention*, 43(4), 529–548. <https://doi.org/10.1007/s10935-022-00681-4>
- Valente, J. Y. in Sanchez, Z. M. (2022). Short-term secondary effects of a school-based drug prevention program: Cluster-randomized controlled trial of the Brazilian version of DARE's Keepin' it Real. *Prevention Science*, 23(1), 10–23. <https://doi.org/10.1007/s11121-021-01277-w>
- Vasiljevic, Z., Svensson, R. in Shannon, D. (2021). Trends in alcohol intoxication among native and immigrant youth in Sweden, 1999-2017: A comparison across family structure and parental employment status. *International Journal of Drug Policy*, 98, 103397. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2021.103397>
- Vidourek, R. A., King, K. A. in Montgomery, L. (2017). Psychosocial determinants of marijuana use among African American youth. *Journal of Ethnicity in Substance Abuse*, 16(1), 43–65. <https://doi.org/10.1080/15332640.2015.1084256>
- Weber, J. (2020). Suchtprevention in Niedersachsen: Akteursperspektiven auf Performanz und Potenziale. *Bundesgesundheitsblatt-Gesundheitsforschung-Gesundheitsschutz*, 63, 344–353. <https://doi.org/10.1007/s00103-020-03103-0>
- Xavier, J., Greer, A., Crabtree, A., Ferencz, S. in Buxton, J. A. (2021). Police officers' knowledge, understanding and implementation of the Good Samaritan Drug Overdose Act in BC, Canada. *International Journal of Drug Policy*, 97, 103410. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2021.103410>
- Yakhlef, S. in Basic, G. (2023). Working with pupils who use alcohol and drugs:

Emotional labour and crime prevention of Swedish high school staff members. *European Journal of Social Work*, 27(5), 1061–1072. <https://doi.org/10.1080/13691457.2023.2276655>

Zakon o občinskem redarstvu (ZORed). (2006, 2017). *Uradni list RS*, (139/06, 9/17).
Zakon o organiziranosti in delu v policiji (ZODPol). (2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2019). *Uradni list RS*, (15/13, 11/14, 86/15, 77/16, 77/17, 36/19, 66/19).

Zakon o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog (ZPUPD). (1999, 2004). *Uradni list RS*, (98/99, 2/04).

Zakon o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami (ZPPPD). (1999, 2000, 2004). *Uradni list RS*, (108/99, 44/00, 2/04, 47/04).

Zhang, A., Balles, J. A., Nyland, J. E., Nguyen, T. H., White, V. M. in Zgierska, A. E. (2022). The relationship between police contacts for drug use-related crime and future arrests, incarceration and overdoses: A retrospective observational study highlighting the need to break the vicious cycle. *Harm Reduction Journal*, 19, 67. <https://doi.org/10.1186/s12954-022-00652-2>

O avtorjih:

Tomaz Šubic, profesor športne vzgoje, samostojni policijski inšpektor – inštruktor na Policijski upravi Kranj, Sektor uniformirane policije, oddelek za splošne policijske naloge. E-pošta: tomaz.subic@gmail.com

Dr. Maja Modic, docentka na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru. E-pošta: maja.modic@um.si